

ОСНОВНО УЧИЛИЩЕ „ЙОРДАН ЙОВКОВ“ – ЯМБОЛ

✉ 8600, гр. Ямбол, обл. Ямболска, ул. „Тимок“ 3; ☎ 66-94-26 – директор, 6694-27 – канцелария

Утвърждавам:

МИМА КОНДОВА

Директор на ОУ „Й. Йовков“ гр. Ямбол

ПРОГРАМА

**ЗА ГРАЖДАНСКО, ЗДРАВНО, ЕКОЛОГИЧНО
И ИНТЕРКУЛТУРНО ОБРАЗОВАНИЕ**

за учебната 2019/2020 година

Програмата е приемта на заседание на Педагогическия съвет с протокол №9/13.09.2019г. и е утвърдена със заповед на директора №РД-10-1427/13.09.2019г.

I. Общи положения

1. Същност

- ✓ Гражданското образование е насочено към формиране на гражданско съзнание и граждански добродетели и е свързано със знания за устройството на демократичното общество, за правата и задълженията на гражданина и с умения и готовност за отговорно гражданско поведение.
- ✓ Здравното образование е насочено към развитие на умения за създаване или поддръжане на здравословен стил и условия на живот и за доброволното адаптиране към поведение, благоприятстващо здравето.
- ✓ Екологично образование е насочено към формиране на екологична култура, екологично съзнание и екологично поведение в тяхната взаимна връзка с оглед познаване на екологичните закони, защита, подобряване, управление и разумно използване на природните ресурси, както и опазване на природната среда и на екологичното равновесие.
- ✓ Интеркултурното образование е насочено към усвояване на знания за различни измерения на културните идентичности и за основни характеристики на интеркултурните отношения, формиращо позитивно отношение към разнообразието във всички области на човешкия живот, както и умения и нагласи за конструктивни взаимодействия в мултикултурна среда.

2. Насоки

Ученици

- ✓ Да познават институциите и ценностите на демокрацията;
- ✓ Да се формират личности с позitia и способност да защитават своите права чрез различни дейности;
- ✓ Да изразяват гражданска си позitia;
- ✓ Да вземат решения за своето развитие;
- ✓ Да носят отговорност за решенията си.

3. Реализиране

- ✓ чрез учебното съдържание по общеобразователните учебни предмети;
- ✓ в часа на класа, включително и чрез ученическото самоуправление;
- ✓ чрез дейността на педагогическия съветник и психолога;
- ✓ в заниманията по интереси в рамките на целодневна организация на учебния ден;
- ✓ в рамките на дейностите по обща подкрепа за личностно развитие;
- ✓ чрез училищна програма „Без свободен час в училище“;
- ✓ по проект „Подкрепа за успех“.

4. Акценти

- ✓ здравно образование;
- ✓ превенция на зависимостите/наркомания, алкохол, тютюнопушене/;
- ✓ екологично образование и възпитание;
- ✓ патриотично възпитание;
- ✓ превенция на насилието;
- ✓ справяне с гнева и агресията и мирно решаване на конфликти;
- ✓ запита при бедствия и аварии;
- ✓ превенция на тероризма и поведение при терористична заплаха;
- ✓ безопасност на движението.

II. ЦЕЛ

Усвояване на социални знания и умения за отстояване на правата, изпълняване на задълженията и поемане на отговорности като членове на обществото.

ПОДЦЕЛИ

1. Изграждане на култура на поведение в ученическата общност и готовност за участие в училищния живот.
2. Изграждане на здравна и екологична култура.
3. Свободен и самостоятелен избор на професионален път на развитие и реализация.
4. Изграждане на национално самочувствие и отговорност у учениците, възпитание на инициативност и подготовка за пълнолечен живот.
5. Противодействие на агресивността, насилието и настъплението на секти.

III. ДЕЙНОСТИ И МЕРОПРИЯТИЯ

A) Възпитаване на дисциплинираност и гражданско поведение чрез:

1. Учебната, извънкласната и извънучилищната дейност.
2. Спазване на правилника за дейността на училището.

Срок: през учебната година
Отг.: Класни ръководители

Срок: през учебната година
Отг.: Директор, ЗДУД
Кл. ръководители

3. Спазване на правилника за осигуряване на безопасни условия на възпитание, обучение и труд.

Срок: през учебната година
Отг.: Директор

4. Провеждане на часа на класа на базата на рамковия план за провеждане на часа на класа с участие и на учениците.

	I	II	III	IV	V	VI	VII
Патриотично възпитание и израждане на националното самоучувствие	4	4	4	4	4	4	4
Толерантност и интеркултурен диалог	1	1	1	1	2	2	2
Безопасност и движение по пътищата	9	6	6	6	5	5	5
Зашитата на населението при бедствия и аварии и катастрофи; оказване на първа помощ	4	4	4	4	5	5	5
Превенция на насилието, справяне с гнева и с агресията; мирно решаване на конфликти	1	1	1	1	2	2	2
Превенция на тероризма и поведение при терористична заплаха; киберзашита	1	1	1	1	2	2	2
Кариерно ориентиране	1						
Превенция и противодействие на корупцията	1	1	1	1			
ОБЩО	20	17	17	19	22	22	23

Б) Възпитаване на национално самоучувствие и продължаване на националните традиции.

- Честване на всички национални и училишни празници.

Срок: през учебната година
Отг.: Класни ръководители
Ученически съвет

2. Запознаване и спазване на задължителните символи на Р.България и българското училище (национално и училищно знаме, държавен химн, герб, съзик, конституция и др.)

3. Изграждане на система за сътрудничество на родители, училищно настоятелство, културни институции, фирми, организации и др., имащи отношение към възпитанието на малите хора.

Срок: през учебната година
Отг.: Класни ръководители

- В) Участие на децата и учениците за възрастта им демократични практики.**
- Участие в Ученически съвет като форми на ученическо самоуправление.

Срок: през учебната година
Отг.:Класни ръководители

- Организиране на доброволчески дейности във и извън училище.

Срок: през учебната година
Отг.: Педагогическите съветници

Г) Здравно образование и екологично възпитание на учениците

- Провеждане на здравни беседи на учениците

Срок: през учебната година
Отг.: Педагогическите съветници и психолог

- Разглеждане на здравни теми в часа на класа - сексуална култура, наркомания, алкохолизъм, здравословен начин на живот и др.
Срок: през учебната година
Отг.: Класни ръководители
- Мероприятия за озеленяване интериора на училището и училищните дворни площи.
Срок: месец април 2020 г.
Отг.: Класни ръководители
- Мероприятия за почистване на училишните площи и района около училището
Срок: 22-26 април 2020 г.

5. Отбелязване на Деня на Земята.

Отг.: Класни ръководители

Срок: 22.04. 2020 г.

Отг.:Класни ръководители

6. Отбелязване на международния ден за опазване на околната среда.

Срок: 06.06.2020 г.

Отг.: Класни ръководители

Г) Възпитаване в интеркултурна среда.

1. Провеждане на беседи, свързани със създаване на климат за сътрудничество на етническите и културните групи в класа в часа на класа.

Срок:през учебната година
Отг.: Класни ръководители

2. Създаване на мултикультурни общности (състави, отбори,екипи), за да се подобрят междугруповите отношения.

Срок: през учебната година
Отг.: Класни ръководители,
учители

3. Организиране на изложби, посветени на обичаите и традициите на различните етноси.

Срок: юни 2020 г.
Отг.: педагогически съветник

Д) Развиване на физическата лесопоспособност на учениците

1. Изготвяне на ученнически спортен календар на училището.

Срок: 17.09.2020 г.
Отг.: Учители по ФВС

2. Провеждане на спортни празници и турнири.

Срок: през учебната година

Отг.: Учители по ФВС

V. КОНТРОЛ

- Контролът по провеждането на възпитателната работа се осъществява от директора на училището и заместник-директорите по учебната дейност.
- На контрол подлежи цялостната възпитателна дейност, съгласно настоящата програма и плана за контролната дейност на директора и заместник-директорите по учебната дейност.
- Резултатите от изпълнението на програмата се отчитат на заседание на педагогическият съвет.

VI. УЧЕБНА ПРОГРАМА ПО ГРАЖДАНСКО, ЗДРАВНО, ЕКОЛОГИЧНО И ИНТЕРКУЛТУРНО ОБРАЗОВАНИЕ ЗА ЧАСОВЕТЕ, КОИТО НЕ СЕ ВОДЯТ ОТ УЧИТЕЛИ СПЕЦИАЛИСТИ ПО ВРЕМЕ НА ЗАМЕСТВАНЕ НА ОТСЪСТВАЩИ УЧИТЕЛИ, ВЪВ ВРЪЗКА С НАЦИОНАЛНАТА ПРОГРАМА „БЕЗ СВОБОДЕН ЧАС“ МОДУЛ „БЕЗ СВОБОДЕН ЧАС В УЧИЛИЩЕ“ - УЧЕБНА 2019/2020 г.

1. Области на компетентност знания, умения и отношения съгласно приложение № 1, 2, 3, 4 към чл. 14 ал. 2, т. 1

Област на компетентност	PРЕДУЧИЩНО ОБРАЗОВАНИЕ	НАЧАЛЕН ЕТАП НА ОСНОВНА СТЕПЕН	ПРОГИМНАЗИАЛЕН ЕТАП НА ОСНОВНА СТЕПЕН
	Знания, умения и отношения		Знания, умения и отношения
Междудличностни отношения	<i>В резултат на обучението ученикът</i> описва и обяснява различните роли в семейството и правата и отговорностите, свързани с тях; има положително отношение към сътрудничество с другите в съвместни дейности; умеет да изразява подходящо чувствата си, да заявява своите нужди и желания, да споделя проблеми и да търси помощ	<i>В резултат на обучението ученикът</i> умее да различава и описва свои и чужди чувства, да описва и дава примери за това, как чувствата влияят върху поведение-истото; разбира и описва различия между хората по отношение на пол, възраст, раса, етническа принадлежност, професия; разбира промените във взаимоотношенията с другите хора, свързани с пораствателето; дава примери и описва поведения на сътрудничество;	<i>В резултат на обучението ученикът</i> обяснява влиянието на групата, приятелите и стечениците върху личния избор и поведение; демонстрира умения за: <ul style="list-style-type: none">• отстояване на групов натиск и казване на "не";• споделяне;• даване на обратна връзка;• влизане и поддръжане на приятелски взаимоотношения;• сътрудничество;• разбиране на чувствата и преживяванията на другите
Социална среда	има позитивно отношение към празниците в семейството като средство за съхраняване на духовната връзка между поколенията; ориентира се в символиката и ритуалността на най-популярните български празници	познава различни демократични форми на училищния живот и определя мястото си в тях	познава различни форми на ученическо самоуправление

<p>Права на човека</p>	<p>описва отношение и поведение на възрастни и деца, което нарушива правата; прави самооценка на поведението си и разбира последиците от нарушаването на правилата в отношенията; описва отношение и поведение на възрастни и деца, което нарушива правата; прави самооценка на поведението си и разбира последиците от нарушаването на правилата в отношенията</p>	<p>описва отношение и поведение на възрастни и деца, което нарушива правата; прави самоценка на поведението си и разбира последиците от нарушаването на правилата в отношенията; описва отношение и поведение на възрастни и деца, което нарушива правата; прави самооценка на поведението си и разбира последиците от нарушаването на правилата в отношенията</p>
<p>Демократично граждансество</p>	<p>ориентира се в различното между „гражданин на Република България“ и „жител на град...“</p>	<p>разбира своята идентичност като "гражданин на Република България" и "гражданин на Европейския съюз" през споделените гражданска ценности и културни традиции</p>
<p>Идентичности и различия в обществото</p>	<p>определя националната си идентичност</p>	<p>разбира принципите за равнопоставеност на половете</p>
<p>Власть, политика и демократични ценности</p>	<p>разпознава местните органи за религиозност и има представа за тяхната дейност, свързана със спазването на правата на децата</p>	<p>разбира на базисно ниво необходимостта от държавни институции и дава примери за тяхната роля за развитието на децата</p>
<p>Социална политика, справедливост и солидарност</p>	<p>проявява конкретни актове на солидарност при решаване на групови задачи и ири; разбира необходимостта от правила при общуването с околните; може да обяснява своите постъпки, като ги свързва с правила и ценности.</p>	<p>осмисля значението на солидарността и сътрудничеството за постигането на лично и общностно благополучие; изражда чувство на увереност и умения за общуване</p>
<p>Глобализация, плурализъм и толерантност</p>	<p></p>	<p>оценява значението на равенството, сигурността и толерантността в обществения живот на страната;</p>

		<p>обяснява разпространението на световните болести и епидемии във връзка с икономическото развитие на отделните страни и региони</p>

		<p>склонности, възможности, нагласи;</p> <ul style="list-style-type: none"> оценяване влиянието на средата върху професионалния избор; <p>умее да отстоява собствените си потребности и желания при отчитане и готвяраност към потребностите и желанията на другите;</p> <p>умее да предвидява последствията от своето поведение за себе си и за другите</p>
	<p>Физическо развитие и лесепособност</p> <p>назовава основни части на човешкото тяло;</p> <p>показва положително отношение към развиване на двигателни качества, сила и издръжливост.</p>	<p>описва различните части на човешкото тяло и назовава различните системи на тялото;</p> <p>назовава и обяснява промените, които настъпват в човешкото тяло в процеса на порастването;</p> <p>обяснява влиянието на собственото поведение върху физическото състояние и развитие;</p> <p>обяснява как физическите упражнения укрепват костите, мускулите и органите и поддържат тонуса на тялото;</p> <p>обяснява как енергията, която човек използва, се получава от храната, ако поетата енергия е повече от използваната, тялото нарушава излишното във вид на мазнини;</p> <p>дава примери как личното поведение в ежедневието влияе върху физическото развитие и благополучие;</p> <p>демонстрира и практикува основни упражнения, дейности и игри за развитие на опорно-двигателния апарат и преодоляване на бездвижването</p>
		<p>обяснява и категоризира различните елементи на човешкото тяло - клетки, тъкани, органи, системи - тяхната структура, функции и взаимовръзка;</p> <p>обяснява функционирането на и демонстрира умения и навици за препазване от болести на различните системи на тялото:</p> <ul style="list-style-type: none"> • опорно-двигателен апарат; • дихателна система; • нервна система; • сърдечно-съдова система; • полова система; • отделителна система; • храносмилателна система; <p>описва и обяснява промените в човешкото тяло, свързани с пубертета;</p> <p>описва и обяснява:</p> <ul style="list-style-type: none"> • развитието на опорно-двигателния апарат; ролята и влиянието на физическите упражнения, различните спортове и туризма върху физическото развитие и състояние на човека; <p>демонстрира умения за:</p> <ul style="list-style-type: none"> • дневно, седмично, месечно, сезонно и годично планиране на физическите дейности и упражнения; • оптимално физическо натоваряване; • комплексно развитие на двигателни качества

<p>описва и обяснява:</p> <ul style="list-style-type: none"> • свойствата и въздействията на различните психоактивни вещества - цигари, алкохол, лекарства и наркотиди, и тяхното съчетаване, върху различните възрасти в краткосрочен и дългосрочен план; • спецификата на създаване на зависимост при различните психоактивни вещества; • нормативната/законовата база във връзка с употребата и разпространението на психоактивните вещества; <p>демонстрира умения за отказ и справяне със ситуации на предлагане на психоактивни вещества - умения за настойчивост (асертивност), за казване на "НЕ", за устояване на натиск;</p> <p>анализира последствията от употребата на психоактивни вещества в личен, семеен и социален план;</p> <p>осъзнава, че употребата или неупотребата на психоактивни вещества е въпрос на личен избор и отговорност;</p> <p>анализира причините, факторите и личните мотиви за избора по отношение на употребата или неупотребата на психоактивни вещества;</p> <p>избягва употребата на психоактивни вещества</p> <p>Безопасност и първа помощ</p> <p>назавава нещата (предмети, дейности, поведения), които са опасни в обкръжаващата среда; умеет да търси и намира помощ, когато има нужда от нея</p> <p>изброява и следва елементарни правила за безопасност преди, по време на и след злополука;</p> <p>различава рисково от нерисково поведение и не предприема поведения, водещи до опасност за него и за другите;</p> <p>обяснява и демонстрира умения за оказване на първа помощ при порязвания, одрасквания, ожулвания, изгаряния, ужилвания, навахване, изъклъчване</p> <p>умее да различава рисково от нерисково поведение по отношение на нови дейности и отговорности, свързани с развитието и порастоването;</p> <p>умее да предвижда последствията от своето и чуждото поведение по отношение на безопасността;</p> <p>демонстрира умения за отстояване на безопасно поведение и устояване на натиск;</p> <p>показва знания и умения за оказване на първа помощ при шок, силно кръвотечение, задаване, отравяне, изгаряне, счупване на крайник, демонстрира отговорно отношение към</p>				

	собствената безопасност и безопасността на другите
Сексуално здраве и сексуално преносими инфекции	<p>описва анатомията и физиологията на мъжката и женската полова система и процесите на репродукция;</p> <p>описва промените, които настъпват в тялото в периода на юношеството, и необходимите лични хигиенични навици във връзка с тях;</p> <p>посочва методи на контрацепция и причини за тяхното използване;</p> <p>познава и описва болестите, предавани по полов път, и ХИВ/СПИН;</p> <p>приема своята сексуалност като естествена част от живота;</p> <p>демонстрира междуличностни и социални умения за влизане и поддръжане на партньорски взаимоотношения;</p> <p>отнася се отговорно към своето сексуално здраве и се консултира със специалисти;</p> <p>умее да анализира влиянието на средата, културата, семейството по отношение на очакванията към ролите на мъжка и жената;</p> <p>описва факторите, свързани със създаването и поддържането на дом, с планирането и подпържането на семейство;</p> <p>описва промените на взаимоотношенията и ролите в съсмейството, свързани с порастгането на децата;</p> <p>осъзнава значението на личния избор и поведение в междуличностните отношения, така че те да не водят до риск за здравето и личната безопасност</p>

		<p>умее да поддържа обща хигиена на тялото, облеклото, работното място и дома;</p> <p>описва строежа и заболяванията на зъбите, венците и устната кухина;</p> <p>посочва влиянието на различните храни и начина на хранене върху тях;</p> <p>умее да поддържа здравето на зъбите, венците и устната кухина;</p> <p>демонстрира основни хигиенични навици; проявява елементарни умения за спазване на здравословен дневен режим; разбира значението на хигиенните навици за здравето; познава и описва хигиенични навици за поддържане на здравето на зъбите и устната кухина</p>	<p>показва умения за оптимално съчетаване на умствено, физическо натоварване, почивка и сън;</p> <p>демонстрира умения за използване на стратегии за ефективно учене;</p> <p>описва въздействието на шума върху нервната система;</p> <p>обяснява значението на физическата активност за физическото и психическото благополучие, тонус и самочувствие;</p> <p>демонстрира позитивно отношение и участва в активни форми на отдих</p>
		<p>демонстрира елементарни умения за ефективно учене,</p> <p>посочва и показва умения за хигиена на очите при писане, четене, гледане на телевизия;</p> <p>демонстрира навици за правилно стоеене на чина, носене на ученическа чанта;</p> <p>описва функционирането на слуховия анализатор и изброява изискванията за хигиената на ушите</p>	<p>обяснява функционирането на храносмилателната система;</p> <p>описва значението на различните храни и начина на хранене за здравето;</p> <p>назовава функциите и източниците на витамини и минерали;</p> <p>разграничава различните начини на хранене - вегетарианство, разделно хранене и т.н.;</p> <p>разбира и обяснява взаимовръзката на храненето с другите ежедневни дейности и значението му за здравето;</p> <p>разбира и обяснява необходимостта от различно меню и диета за различните хора;</p> <p>разбира и обяснява необходимостта от разнообразна храна;</p> <p>разбира и обяснява причините, поради които храната се развива, и правилата за съхранение на различните видове храни;</p> <p>разбира и обяснява влиянието на начина на</p>
		<p>хранене</p> <p>обяснява значението на храната като източник на енергия за ежедневното функциониране, порастоването и развитието; има представа за полезни и вредни храни; спазва здравословен режим на хранене</p>	<p>показва умения за оптимално съчетаване на умствено, физическо натоварване, почивка и сън;</p> <p>демонстрира умения за използване на стратегии за ефективно учене;</p> <p>описва въздействието на шума върху нервната система;</p> <p>обяснява значението на физическата активност за физическото и психическото благополучие, тонус и самочувствие;</p> <p>демонстрира позитивно отношение и участва в активни форми на отдих</p>

		<p>половинка на храната върху нейните качества и връзката със здравето;</p> <p>разбира и обяснява основните принципи на здравословното хранене (правила на хранене) - приемане и усвояване на храната, режим на хранене: честота и продължителност на отделните хранения - количествено и качествено разпределение на храната в тях, време, в което се предлагат ястия, поза и начин на приемане и сливване на храната, взаимовръзка на храненето с другите ежедневни дейности, място на храненето в дневния и седмичния цикъл;</p> <p>умее да интерпретира информацията, която се съдържа в етикетите на храните;</p> <p>усвоява и практикува основни умения за приготвяне на храна;</p> <p>разбира и ценни значението на храненето за здравето и развитието в пубертета;</p> <p>прави и отстоява здравословни избори на храна;</p> <p>избяга нездравословни навици и традиции;</p>
	<p>описва основните компоненти в състава на атмосферния въздух и етапите в кръговрата на водата, като коментира значението и важността на всеки компонент (атмосфера, вода, почва) според техните основни функции в природата и значението им за живите организми и за човека;</p> <p>аргументира нуждата от опазването на чистотата на въздуха, водите и почвата и приноса на всеки отделен човек;</p> <p>изброява примери за подходи за пестене на вода в семейството и в общността и ги прилага;</p> <p>коментира взаимната обвързаност на компонентите въздух, вода, почва, растения и животни;</p>	<p>изброява основни източници на замърсяване на водата, почвата и въздуха;</p> <p>описва основни заплахи за компонентите на околната среда - напр. ерозия на почвата (вследствие на изсичане на горите), промишлено и битово замърсяване на речните и морските води и на въздуха и др.;</p> <p>разграничава различните видове замърсители на въздуха и водата и влиянието им върху човешкото здраве;</p> <p>формулира практически мерки за подобряване на качеството на въздуха, водата и почвата и разработва проекти за опазване на чистотата им, свързва нивата и източниците на шум с ефекта им върху човешкото здраве;</p> <p>илюстрира с примери съвременни подходи за</p>

		намаляване на шума в градска среда; коментира възможни промени във всекидневното поведение и навици, които могат да доведат до намаляване на замърсяването на въздуха, водите и почвите
Енергия и климат	изброява различни източници и начини за производство на енергия и обяснява как те влияят върху състоянието на атмосферата и околната среда; оценява значението на пестенето на енергия за опазване на природните ресурси и формулира правила за поведение в семейството, в класа, в училището;	класифицира енергийните източници и производства (въглища, нефт и природен газ, вода, вятър и слънце) съобразно въздействието им върху околната среда и осмисля понятието "зелена енергия"; проверява хипотези какво правят или могат да направят институциите, общностите и производителите замърсители за промяна в начина на производство и коментира стратегии за справяне с проблема в различни държави; обяснява взаимовръзката между промените в климата и природните бедствия (екстремни бури, наводнения, суша, опустиняване); аргументира значението на възможните действия за запазване целостта на озоновия слой и на енергийния баланс в природата, като демонстрира степени на лична отговорност
Биологично разнообразие	има представа за многообразието от растителни и животински видове; назовава основни жизнени фактори за човека, животните и растенията. коментира някой от основните начини за опазване на природата - различни видове резервати у нас и по света, разумно ползване на ресурсите, поддържане на чистотата в забикалящата ни среда (вкл. в природни и урбанизирани територии); изразява своите чувства от срещата с природата, като използва различни художествени средства	изброява популярни видове, важни за общността видове, инвазивни, застрашени и изчезнали видове растения, гъби и животни, както и условията за тяхното съществуване; класифицира и коментира причините и заплахите, водещи до намаляване на биологичното разнообразие и изчезване на определени видове; участва в дискусии върху различни заплахи, напр. бракониерство, незаконна търговия със защитени видове, индустритално селско стопанство и др. и защитава аргументирано свои позиции; анализира значението на селското стопанство, туризма, лова, местните занаяти, традиции, обичаи, местни стопански практики, гъбарство, билкарство, добив на глина (хума), минерални

<p>Погребение и отпадъци</p> <p>умес да поддържа чистотата в близката среда и разбира нейното значение.</p> <p>изброява различни места, кито хората замърсяват, обяснява как става това и формулира предложения за промяна;</p> <p>дава примери за опасни химични вещества и смеси, използвани в ежедневието, и посочва правилните начини за безопасна употреба, съхранение и изхвърляне;</p> <p>формулира правила за отговорно поведение, свързано с отпадъците, в паралелката, училището, семейството, на улициата, в градинките, в планината, на морето и др.</p>	<p>обяснява какво са отпадъци и как те са свързани с начина на живот на хората;</p> <p>описва и групира различните видове битови отпадъци според състава им - органични, пластмаса, хартия/картон, стъкло, метал, дърво, други (текстил, кожа, гуми);</p> <p>анализира влиянието на замърсяването на околната среда върху здравето на човека;</p> <p>изброява различни места, кито хората замърсяват, обяснява как става това и формулира предложения за промяна;</p> <p>дава примери за опасни химични вещества и смеси, използвани в ежедневието, и посочва правилните начини за безопасна употреба, съхранение и изхвърляне;</p> <p>формулира правила за отговорно поведение, свързано с отпадъците, в паралелката, училището, семейството, на улициата, в градинките, в планината, на морето и др.</p>	<p>изброява и групира основните видове замърсявания на различните компоненти на околната среда;</p> <p>описва определени последии за природата и за човека и обяснява причините за тяхното възникване;</p> <p>коментира лейностите от човешкото всекидневие като източници на замърсяване;</p> <p>изброява и групира различните видове отпадъци според произхода им - битови, производствени, строителни, селскостопански, опасни;</p> <p>классифицира видовете замърсявания на основата на наблюдения и експерименти;</p> <p>коментира нуждата от повторно използване на материали и разработва идеи и проекти за рециклиране;</p> <p>разграничава основните групи отпадъци по продължителност на разграждането им;</p> <p>изброява и групира продукти, съдържащи опасни вещества, и видовете химикали, използвани във всекидневието;</p> <p>формулира опасностите, свързани с тях; описание основните правила за съхранение и</p>
<p>Води и вързката им с биологичното разнообразие;</p> <p>оценява значението на защитените територии и назовава категориите защитени територии - резерват, национален парк, природен парк, поддържан резерват, защитена местност и природна забележителност;</p> <p>разработва идеи и проекти за опазване, възстановяване и устойчиво използване на биологичните ресурси, като подготва предложения за действия за опазване на екосистемите;</p> <p>оценява ролята на всеки отделен човек за опазване и възстановяване на биологичното разнообразие и участва в дейности за съхраняването му.</p>		

			работа с опасни химични вещества и смеси във всекидневието; прилага основни правила за действие при инциденти с опасни химични вещества и смеси
	Общество и околната среда	<p>познава правила за опазване на околната среда;</p> <p>описва въздействието на някои човешки дейности върху природата</p> <p>изброява организации, занимаващи се с опазване на природата;</p> <p>илюстрира различни места, които хората замърсяват, обяснява как става това и формулира предложения за промяна;</p> <p>планира и участва в съвместни дейности за опазване на природата</p>	<p>участва в обществени кампании, свързани с екологични проблеми, и оценява ролята и значението им за общността;</p> <p>познава различни източници на информация, свързана с опазването на околната среда;</p> <p>разграничава ролята на институциите и на неправителствените организации, занимаващи се с опазване на околната среда;</p> <p>коментира варианти за принос на отделния човек и начина му на живот за опазване на природата</p>
Културни идентичности	<p>усвоява знания за празници и обичаи, традиционни за различни културни общности у нас;</p> <p>разпознава културно-специфични</p>	<p>познава различни измерения на културата - родова история, бит, обичаи, традиции, фолклор, ролеви модели, ценности;</p> <p>усвоява начални знания, свързани с колективната памет, от областта на литература, изобразителното изкуство, музиката и др.;</p>	<p>познава механизмите на функциониране на колективната памет в областите на историята, географията, литературата, изобразителното изкуство, музиката и др.;</p> <p>познава различията между национална и етническа идентичност;</p> <p>разграничава спецификите на различните измерения на културната идентичност;</p>

		характеристики на етнически общности у нас	етническо, религиозно, езиково, национално, регионално и др.
Културна осъзнаност	формира у себе си емпатични нагласи за разбиране на чуждото поведение; осъзнава ценността на взаимното обогатяване на културите, произтичащо от позитивни интеркултурни взаимодействия; отстоява значимостта на културата на неговата общност	формира у себе си емпатични нагласи за разбиране на чуждото поведение; осъзнава ценността на взаимното обогатяване на културите, произтичащо от позитивни интеркултурни взаимодействия; отстоява значимостта на културата на неговата общност	познава действието на социални, културни и социално-психологически фактори, обуславящи формирането на стереотипи и предразсъдъци; развива у себе си саморефлексивни нагласи по отношение на собствената културна идентичност
Културни различия, толерантност и конструктивни взаимодействия	умения за общуване в процеса на игрова дейност в мултикултура среда; уважава и цени национални символи и ритуали	умее да идентифицира прояви на нетolerантност в отношенията между представители на различни културни общности; развива умения за взаимодействие с представители на други културни общности във формална (учебна) и неформална (свободно време - изкуство, занаяти, спорт, туризъм и др.) среда; развива умения за сътрудничество в мултикултурни екипи	познава значими исторически примери за проява на толерантност между представители на различни културни общности; умеет да прави разлика между прояви на културни особености, които заслужават толерантност, от такива, които не заслужават; формира и прилага умения за преодоляване на стереотипи и предразсъдъци в процеса на интеркултурните взаимодействия; развива и прилага умения за разрешаване на конфликти в Мултикултурна среда; включва се с готовност в училищни и извънучилищни прояви, свързани с интеркултурните отношения (съвместно отбелязване на културно специфични празници, фолклорни фестивали и др.)
Интеркултурно образование и права на човека	приглежда базови представи за правата на детето	запознат е с международни и национални нормативни документи, отнасящи се до човешките права; развива чувствителност към прояви на дискриминация	разграничава индивидуални и групово-специфични човешки права; умеет да идентифицира случаи на нарушаване на човешки права

2. Примерни теми по гражданско, здравно, екологично и интеркултурно образование за часовете, които не се волят от учители специалисти, по време на заместване на отсъстващ учител.

ГРАЖДАНСКО ОБРАЗОВАНИЕ	ЗДРАВНО ОБРАЗОВАНИЕ
Зашо хората живеят в семейства	Личната хигиена, чистота и здраве – правила, които са задължителни
Ролята на семейството за формирането на младия гражданин	Болести и как да се предпазим
Дом, уют, сигурност	Болести на мръсните ръце
Отношения в семейството	Разумно хранене
Про е род ? Родови характеристики	Какво да направим при нараняване?
Семейството, другите общиности и институции	Рационално хранене Диетите–за и против
Общуване между родители и деца	Как да се храним и живеем здравословно
Задно средцу домашното насилие	Умения за предпазване от болести на различни части на тялото.
Самовъзпитание на волята – "Изгради се сам"	Ролева игра - умения за дневно, седмично, месечно, сезонно и годишно планиране на физически лдяности и упражнения.
Добрият гражданин	Измамните блаженства – алкохол, цигари, наркотики
Лични и гражданска ценности и потребности	
Демокрация	
Какво означава да имаш право	Здравословно хранене и вредата от диетите – анорексия , булиния
Конституцията на България	Пушенето - кой се нуждае от това?
Всяко дете има право на закрила	Дрогата – изкушението, което не си струва да опиташ
Моите права и правата на другите	Алкохолът - опасност за човешкия живот и човешкото здраве
Училищна собственост	Момичета и момчета
Училищен правилник	Пубертетът и хигиена на човешкото тяло
Нашият клас- толерантност и сътрудничество	Младите хора и зависимостите
Етническа,религиозна и езикова принадлежност	Пубертет – как да подгответим децата?
Професии и длъжности	Опознай себе си
Семейни доходи и планиране на личния бюджет	Карта на сърцето
Ролята на съвременния пазар	Хигиена на половата система. Психично здраве
Войната и мирът	Проективни тестове - Измерване нивото на самопознание
България в света	Хигиена на тялото, дома , облеклото.
Демографски взорви и последили	Заболявания на вените, зъбите и устната кухина

Устойчивото развитие като стратегия за оделяване
Сътрудничеството между културите

Хигиена на очите при писане, гледане на телевизия
Ролева игра - правилна стойка на чина.

EКОЛОГИЧНО ОБРАЗОВАНИЕ

Човешкото всекидневие – източници на замърсяване

Видове отпадъци – битови, производствени, строителни и др.

Водата – природен ресурс и основен фактор на живот

Категории защитени територии

Екологични проблеми – природни бедствия

Разделно събиране на отпадъци . Рециклиране

Как пестим електричество?

Как пестим вода?

Кои са вредните газове в атмосферата?

Растенията – белите дробове на нашата планета?

Как да се грижим за растенията в нашия дом и класна стая

Глобалните проблеми

Ролева игра- разказки за природата.

Ролева игра - правила за отговорно поведение, свързано с отпадъците, в паралелката , училището , семейството, на улицата , в планината.

ИНТЕРКУЛТУРНО ОБРАЗОВАНИЕ

Заедно

Аз ходя на училище

Кой съм аз?

Ние си приличаме, ние сме различни

Различията

Проблемни училишни ситуации

Нашият клас

Конфликти в мултикултурна среда

Да приемем различния до нас, защото и ние сме различни от него

Медиите и глобалната мрежа в обществения живот

Новият наркотик Интернет – как да се спасим

Конфликтите – как да ги разрешаваме

Не на агресията и насилието

Толерантност, търпимост, уважение към другите и към себе

Приятели и врагове – междуличово разбирателство

Общуwanе с връстниците

Моята личност и моет свят

Напред – разбирайки се, уважавайки се, доверявайки се

3. Обяснятелни бележки

➢ Всяка тема от програмата може да бъде разгледана в 2 или 3 учебни часа.

➢ Учителят сам ще пречени темата подходяща за съответния клас като се има предвид възрастта на учениците и техния интерес към отделен проблем.

- Обучението по учебната програма дава пълна свобода на замествания учител да избере формите и методите на работа за подходящата тема.
- Да няма дублиране на теми от учебната програма за един и същи клас.
- Всичката тема се нанася в дневника от замествация учител в съответния „свободен“ за деня учебен час и се полага и подпис. Срещу учебния предмет се записва- гражданско образование или здравно образование.
- Обучението по учебната програма не предполага вписване на цифрови оценки. Оценката от участнико на учениците е само качествена.